

« zurück blättern vor »

SZTOLNIA subst. f., ab 1542; auch *stola*, *stolnia*, *stoła*, *stula*, *sztola*. **1** ‘Graben, unterirdischer Kanal im Bergwerk zur Ableitung von Wasser aus den Gängen’ – ‘rów, podziemny kanał, do którego spływa woda z chodników w kopalni’: 1542 Cresc. 656, L *Ziemię wilgotną naprawić przekopami, albo brozdy wielkie czyniąc abo sztoły*. o 1782 Os.Zel. 85, L *Sztoła, rów abo kanał, który pod ziemią kopią, aby nim wody sprowadzić*. – L, SWIL, SW (stp.). **2** ‘Gang im Bergwerk, Stollen’ – ‘korytarz w kopalni’: 1564 BielKron 443v, SPXVI *iz nas nie dopuszczą, do tych sztoł gdzie złoto kopią*. o 1567 BielSat M4, SPXVI *Stołę Hąwerze pod párkan kopią [oblegając miasto]*. o 1569 BielSpr 65, SPXVI *inne stole zaśypać / iednę zoftawić*. o (1743) 1963 Instr.górn. 122 *studniarzom [...] zjeżdżającym do chędożenia rynn w stulach, na tydzień wydawać należy toju*. o vor 1812 Mier.Mskr., L *Stolnia główna, stolnia poszukiwalna*. o vor 1812 L s.v. *stolnik: stolnik, stolny robotnik, od stoli, od stolni*. o †1837 Św., Sw *Dyrektor stollu “stara olkusa” zwanej*. o 1841 Łab., Sw *S[ztolnia] dziedziczna = główna, czyli najgłębsza, do której ze wszystkich chodników i sztolni spływa woda w kopalni, do której zewsząd jest spadek*. o (1900) 1923 Żer.Ludzie II 125, DOR *Szala windy szła w przepaść sztolni*. o 1951 Kurek Ocean 330, DOR *Ponieważ złoza są już wyczerpane, puszczono sztolnie węglowe pod dnem oceanu*. o 1954 Dz.Pol. 289, DOR *Do pracy na przodki i filary dochodzić trzeba kilka kilometrów pochyłą sztolnią*. – SPXVI, TR, L, SWIL (górn.), SW (górn.), DOR (górn.). **3** ‘gemauerter Kanal unter dem Hüttenofen zur Ableitung von Feuchtigkeit’ – ‘murowany kanał pod piecem hutniczym odprowadzający wilgoć’: SWIL, SW (stp. hut.). ♦ **Var:** *stola* subst. f., 1569 BielSpr 65, SPXVI o [LBel.] †1837 Św., SW – SPXVI, L, SW (stp.), DOR (daw.); *stolnia* subst. f., vor 1812 Mier.Mskr., L – L, SWIL, SW (stp.); *stoła* subst. f., 1567 BielSat M4, SPXVI o [LBel.] 1800–1801 Czack.Pr. 2 199, L – TR, L, SWIL, SW (stp.); *stula* subst. f., [hapax] (1743) 1963 Instr.górn. 122; *sztolnia* subst. f., 1841 Łab., SW – SWIL (górn.), SW (górn.), DOR (górn.); *sztola* subst. f., 1542 Cresc. 656, L o [LBel.] 1782 Os.Zel. 85, L – SPXVI, SWIL, SW (stp.). ♦ **Etym:** nhd. *Stolle* subst. f., ‘in der Bergwerkssprache: waagerecht verlaufende Grube; auch Wasserstollen’, GRI. ♦ **Hom:** *stola* subst. f., ‘langes Gewand’, bel. seit 1896, DOR, zuerst geb. SW; *stula* subst. f., ‘Priesterbinde’, bel. seit 1780–1786, L, zuerst geb. L. ♦ **Der:** *stolny* adj., 1841 Łab., SW, zuerst geb. TR, nur für Inh. 2; *stolowanie* subst. n., ‘Unterstempelung, Stollengerüst’, [hapax] 1769 Siruc.Qu. 189, L, zuerst geb. L; *stolka* subst. f., ‘kleiner Abflußgraben unter dem Hüttenofen’, zuerst geb. BAN, nur für Inh. 3; *stolowanie* subst. n., ‘Gebälk, Decke (aus losen Brettern)’, 1820 Mick.Wiersze 58, DOR, zuerst

geb. Sw; *sztolny* adj., 1841 Łab., Sw, zuerst geb. Sw. ❖ Die heutige Form geht wohl auf das Adj. *stolny* / *sztolny* (s.o.) zurück. Vielleicht hat dabei der Wunsch, das Wort der geltenden hochdeutschen Form anzunähern, und die Homonymie mit *stola* ‘eine Art Kleid’, *stoła*, *stula* ‘Stola (Kleidungsstück der Geistlichen)’ zu beseitigen, eine Rolle gespielt. Für letzteres spricht auch die Schreibweise *stolla* (s.o. den Beleg von †1837). BRÜCKNER SE setzt *stolowanie* ‘*belkowanie*’ [‘Gebälk’], “bei Słowacki und anderen”, in Verbindung mit *stola*, *stoła*, *s(z)tolnia*. DOROSZEWSKI definiert das Wort darüber hinaus wie oben. Die Zusammenhänge sind unsicher.

« zurück blättern vor »